

Debreceni Orvostudományi Egyetem Fül-orr-gégeklinika
(Igazgató: Lampé István dr., egyetemi tanár)

Mikroszámítógépes szakirodalom-nyilvántartó rendszerünk

KINCSES GYULA DR., LÁZÁR JÓZSEF DR.,
TOTH LÁSZLÓ DR., LAMPÉ ISTVÁN DR.

Közlésre érkezett: 1989. január 12.

Kulcsszavak: Mikroszámítógép, számítógép, szakirodalom.

A szerzők a Fül-Orr-Gégegyógyászat c. folyóirat közleményeinek mikroszámítógépes tárolását és feldolgozását oldották meg C—64-es és IBM PC kompatibilis számítógépeken saját kulcsszótár segítségével.

A hazai szakirodalom ismerete alapkötelessége minden gyógyító orvosnak, és a tudományos munkában elengedhetetlen feltétel a hazai irodalom részletes, tételes tanulmányozása. Összefoglaló kiadvány a hazai szakirodalomról 1961-ben jelent meg utoljára [1]. A mikroszámítógépek, mint adatbázis-kezelő egységek kiválóan alkalmasak az ilyen jellegű feladatok támogatására. Klinikánk munkacsoportjának célja, hogy Commodore 128-as számítógépünk segítségével a Fül-, Orr-, Gégegyógyászat c. folyóiratban megjelent közleményeket olyan módon tároljuk, hogy a közlemények tetszés szerinti szempontok alapján csoportosíthatók és kereshetőek legyenek, valamint az így létrehozott adatbázisunk transzferálabilis legyen, és így mód nyíljon a későbbiek során IBM PC kompatibilis feldolgozásra is.

Anyag és módszer

Feldolgozandó homogén adatbázisként először a Fül-, Orr-, Gégegyógyászat c. folyóiratot választottuk. Gyakorlati okok miatt a közleményeket nem a megjelenésük sorrendjében kezdtük el feldolgozni, hanem a legfrissebb felől haladunk a régebbiek felé. Jelen közleményünk írásáig 9 évfolyam (1979—1987) adatait dolgoztuk fel, és az így nyert tapasztalatainkról számolunk be.

Alapszoftverként a SUPERBASE 64^R magyar ékezetes verzióját választottuk, mert úgy éreztük, hazai szakirodalomról lévén szó, az ékezetek hiánya zavaró lenne. A SUPERBASE 64 egy rugalmas, a Comodore 64 és 128 képességeit jól kihasználó, sokoldalú feldolgozást biztosító adatbázis-kezelő alapszoftver.

k1	k2	k3
auris	tumor	általános
auris externa	tumor benign.	anaesthesia
auris externa concha	tumor benign. ... praecanc.	anatomia
auris externa meatus	tumor benign. fibroma	antibioticum
auris interna	tumor benign. granuloma	audiologia
auris interna corti	tumor benign. neurinoma	audiologia beszéd
auris interna labyrinthus	tumor benign. papilloma	audiologia hallókészülék
auris meatus acusticus intern	tumor malign.	audiologia küszöb
auris media	tumor malign. kettős	audiologia küszöb feletti
auris media mastoideus	tumor malign. lymphoma	audiologia objektív
auris media myrinx	tumor malign. metast.	audiologia objektív BERA
auris media ossea	tumor malign. recid.	audiologia tympanométer
auris media tuba		

1. ábra

*Dote Fül-orr-gégeklinika 4012 Debrecen, Nagyterdei krt. 98.

Az egyes közleményekről az 1. ábrán látható maszkon szereplő adatokat tároljuk A (kod) jelű mezőre számítástechnikai okok miatt van szükség, ennek segítségével a program a beviteli sorrendtől függetlenül, automatikusan a megjelenés sorrendjében tárolja a közlemények adatait. A (cit) jelű mezőt a korrekt idézhetőség miatt tároljuk. A számítógépes szövegfeldolgozás alapproblémája, hogy a számítógép a tárolt szövegeket nem tartalmilag elemzi, hanem bizonyos szövegrészek betűazonosságát képes csupán vizsgálni. Így a számítógép számára a tumor—daganat, hypacusis—hipakúzis szópárok nem szinonimák. Ezt a problémát számítógépen kétféle módon kerülhetjük meg. Szótár alprogram segítségével a beírt adatok automatikusan egységesíthetők, de ezt a megoldást a C 64 viszonylag szűkös memóriája nem teszi lehetővé. Így mi az egységes visszakereshetőség érdekében kódrendszer, kulcsszósztár kidolgozása és tárolása mellett döntöttünk. Ezen kulcsszavak tárolására szolgálnak a k1, k2 és k3 jelű mezők.

Az általunk készített kulcsszósztár részlete a 2. ábrán látható. Az első mezőben tárolt adatok anatómiai lokalizációknak felelnek meg, a második lista diagnózis típusú, és a harmadik tárolt minősítés a ténykedésünk jellegére vonatkozik. A kulcsszótár összeállításánál igyekeztünk két alapelvet betartani. Írásmódban próbáltunk konzekvensen a latinos írásmódhoz ragaszkodni, de helyenként számítástechnikai és memóriakiemelési okok miatt kénytelenek voltunk ettől eltérni. Kulcsszótárunk másik jellegzetessége a faágstruktúra, azaz a nagyobb gyűjtőfogalmak és alrendszereinek létrehozása. Minden adatbázis kritikus pontja az adatmélység meghatározása. Alacsony merítési mélység esetén a rendszer könnyen kezelhető, de pontatlan, míg ha az adatmélység túl részletes, akkor a rendszer pontos, de használata nehézkes. Ennek alapján próbáltuk megkeresni azt a minimális terjedelmet, ami informatív, de kis gyakorlattal még áttekinthető.

mode	Select n, l, p, f, k, c, m, f, o, a, r, d, + —
Irodalom-nyilvántartás	copyright
DOTÉ Fül-orr-gégeklinika	1988

kod	[33.145]	
cit	[33, 145—150 (1987)]]
szerző	[Kincses Gy., Lázár J., Erfán J., Lampé I., Szűcs J., Miltényi L.]]
cím	[Telecobalt-irradiatioval kezelt meso- és hypopharynx tumorok a debreceni fül-orr-gégeklinikán I.]]
k1	[mesopharynx hypopharynx]]
k2	[tumor malign.]]
k3	[irradiatio TeCo therapia]]

2. ábra

A kódolás célja nem a közlemény rövid tartalmának leírása, hanem olyan jellemző alapkategóriák felállítása, melyek segítségével egy keresett témához biztosan megtaláljuk az összes lényeges közleményt. Kulcsszósztárunk segítségével többszörös feltételhez kötött keresést is tudunk végezni. A visszakeresésnél a teljes adatállományon belüli csúsztatott keresést végezhetünk. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a visszakeresés szempontjai nem korlátozódnak a minősített kódokra, hanem a cím teljes szövege alapján is pontosíthatjuk keresésünket. Ha a visszakeresésnél alapszóként a k1-es mezőben az auris alapszót adjuk meg, a program megkeresi az összes fülészeti cikket, egyéb témájá-

mode: Select Match Data	: — 7 t
Irodalom-nyilvántartás	copyright
DOTÉ Fül-orr-gégéklinika	1987
cod	[
cit]
szerző	[
]
cim	[
]
k1	[auris media
k2	[itis
k3	[opus

3. ábra

tól függetlenül. Míg ha a 3. ábrán látható keresést végezzük, akkor a fülészeti témájú közlemények közül csak azon közlemények listáját kapjuk eredményként, melyek a középfülgyulladások műtéti megoldásával foglalkoznak. A keresés eredményét a számítógép a mágneslemezen is tárolja. Ennek segítségével a keresett közlemények kinyomtathatóak, valamint tematika szerinti bon-tásban alapstatisztikát végezhetünk. A 9 évfolyam 391 közleménye közül pl. fülészeti témával foglalkozott 133 közlemény, míg gégészettel 78. A 103 malignus tumorról kapcsolatos közleményből 54 műtéti megoldásokkal, 17 Co. ir-radiációval, és 7 cytosztatikus kezeléssel foglalkozott.

Megbeszélés

Az általunk létrehozott irodalomnyilvántartó rendszer alkalmas kis és kö-zépkategóriájú számítógépeken a hazai szakirodalom tárolására és csoporto-sított visszakeresésére. A továbblépést az IBM PC kompatibilis feldolgozás je-lenti. Itt alapszoftverként a DBASE—III Plus-t használjuk, így rendszerünk al-kalmas a kétoldalú adattranszformációra. Feldolgozásunkat folytatjuk, a fel-használók rendelkezésére bocsátjuk.

IRODALOM: Magyar Fül-, Orr- Gégészeti bibliográfia (1945—1960). Szerk.: Du-ray A., Rózsa I. Országos Orvostudományi Könyvtár Dokumentációs Csoport (1962)

Д. Кинчеш, Й. Лазар, Л. Тот, И. Лампе: Микрокомпьютерная сис-тема регистрации спецлитературы

C помощью собственного словаря ключевых слов, в компатибельных счетных машинах C-64 и ИВМ-РС, авторы разрешили проблему микрокомпьютерного сох-ранения и обработки статей научного журнала «Оториноларингология».

Kinches, Gy., Lázár, J., Tóth, L., Lampé, I.: *Recording system of the special literature by microcomputer*

The storage and processing of publications appearing in the periodical „Oto-rhino-laryngology” has been solved by the authors with a C—64 and IBM—PC compatible computer using their own code-dictionary.

Gy. Kinches, J. Lázár, L. Tóth, I. Lampé: *Mikrocomputer-System zur Registrierung der Fachliteratur*

Verff. entwickelten ein System zur Speicherung und Aufarbeitung der Publikationen unserer Fachzeitschrift mit Hilfe der kompatiblen Mikrorechner C—64 und IBM—PC mit einem eigenen Schlüsselwortregister.